

Niillas Holmberg

Fortissimo

D. J.¹ – *Épp az előbb mondtad, hogy egy számi mondás szerint a Mindenható irgalmas, az emberek olykor, a természet soha. És most itt tartom kezemben legújabb versköteted (Juolgevuoddu, Talp), mely számiul 2018-ban jelent meg, finnül 2019-ben, norvégul 2020-ban, és tizenharmadmagával rajta van a 2020-as Északi Tanácsi Irodalmi Díjra listázottak között. Te miként szólsz e kötetben az ember természethez való kötődéséről?*

– Számi őshonosként, de mindenkiért dobogó szívem ebben a kötetben azt a központi kérdést járja körül a verseivel, hogy miként váltunk el az anyaföldtől, nemcsak mi, számik, hanem általánosságban az emberek, és hogy az északi államok miért nem tudták teljesen bekebelezni a mi szülőföldünk?

– *Az utóbbi évtizedekben az őshonos népeknek sikerült egyre jobban hallatni a hangjukat, melyben nemcsak a földtől és egyéb természeti kincstől való megfosztottságuk fájdalma, a megfosztás/kifosztók mentalitásának tartahatatlansága, hanem a természettel való harmonikus élet tradicionális tudása hallatik. Te mint költő ezt hogyan árnyalod tovább?*

– Bennem nemcsak az elődeim siralma, hanem ereje, nemcsak múltja, hanem jelene is itt van. De én a természethez, melynek parányi részének érzem magam, kettős poetikussággal fordulok. Egyfelől ott van a tükörcserepekben még valamennyire megmaradt közösségi hagyományom, mely lehetővé teszi e cudar északi körülmények között teljesen önfenntartóan élni, ha mások nem avatkoznak ebbe bele, másfelől ott van egy mondhatni meditatív, nőies közelítés. Ez utóbbi a természet előtt, mint gyógyítóként, kontempációnk alanyaként, az emberekénél finomabb, meditatív energiák ajándékozójaként hajlik meg.

– *A kötetben megjelenik egyfelől az agresszív természeti megközelítés, melyet a suszter figurája testesít meg. Ő az, aki csizmát húzat a lábra, hogy a kapcsolat az anyaföld és az emberi lények között megszakadjon. Másfelől ott vannak a madarak (a csérek), növények (virágok), fák (nyírek), melyek nyelvét még meghallhatni, melyek még visszaköthetnek minket az ősforráshoz, bár ezek a közvetítők is megrongált állapotban vannak.*

– Nekem fontos volt, hogy úgy szólaljon meg a líra nyelven történő felszólítás, hogy ne a számik és a civilizált társadalom közötti szakadék, hanem mindannyiunk közös szakadéka mutakozzon meg. Amelybe már egy ideje közösen zuhanunk. A kötetben adott helyeken néhány szó nagy kezdőbetűvel van szedve (Föld, Anya, Egység, Ige), és egyetlen helyen a FÖLD, számiul EANA szó teljesen. Nem győzöm eléggé hangsúlyozni, hogy mily fontos a föld tisztelete, a földdel való tisztességes bánásmód.

– *A kötet kreatív nyelvezetéhez (nemcsak képekre, gondolatokra, hanem a nyelvben történő munkára vonatkozóan is) egy nagyon kreatív kivitelezés is társul. Fekete borítójú, oldalú kötetten keresztül végigszalad egy absztrakt*

¹ A szerzővel a 2019-es frankfurti könyvvásáron beszélgetett Domokos Johanna.

vonat, mely csupán olykor-olykor figuratív. Ez a vízszintesen haladó vonat soha nem szakad meg, és végül egy teljes kört hoz létre. Az oldalak egyharmadának a szürke világosabb árnyalatai képezik a hátteret, itt a vonat és a betű feketére vált. Miért mindez?

– Holisztikusan gondolkodni, összművészetet létrehozni nagyon fontos volt költőelődöm, mesterem, Nils-Aslak Valkeapäänek is.² Az általa létrehozott kiadóban megjelent kötetem követi e hagyományt. A velem egykorú számi grafikusnő, Inga-Wiktoria Påve egy húron pendült velem. Képi világa által megszólal Számiföld sötét története, a napfény évi ciklusa, és a vonalvezetés alatt, azaz a tájban, premier plánban elhelyezett versek. Köszönöm, hogy néhányat belőlük a magyar olvasónak is lefordítasz!

Ideje újból talpra állni!
De hová lettek a csérek?

Te, ki megtanítottál, hogyan kérjek
útmutatást, hol vagy,
és ti, csérek?

***

A nyírek törzse meztelen,
bukott jogok vonják be a földet.

Csizmatalp alatt gereblye foka roppan.

***

És ők mégis megjelennek, gyerekek
falevelű fülekkel, gyerekek,
kik a biológiából tanulják a nyelveket.

Minden szóból melléknevet képez
a harangvirágok taktikája.

Ez a mező játékterve.

***

Felfedezni az érintési pontot, követni az egyesülés pályáját, figyelni
a lábak nyomát, felkérni talpunk szívét, hogy szóljon nyelvet,
és sarkunk legyen a nagymama!

Megidézni az olvadás és áradat jutalékát, amint a csér
letépi a csizma talpát, előtűnik a lyuk, az egyhangú döntésben
az Egység Ige.

² Nils-Aslak Valkeapää (1943–2001), magyarul I. *Nap, Édesapám*, Mentor kiadó, Marosvásárhely, 2000

Készülj fel a csizmák tárgyalására, készülj fel a veszteségre,
készülj, ne te várj a tavaszra!

A tavasz régóta várakozik.

***

Ha egyszerű ítéletet keresel,
a cipész az ellenség.

De elítélhetjük-e az inast,
ki a külső nyomásra elkezdte szégyellni lábfejét,
lábujját, és rákényszerült, hogy nekilásson
csizmás lábfejeket teremteni, és a robusztus földet okolni
a hólyagokért.

Nevezheted rokonod ragadozó állatnak?

***

A cipő felsért, a láb sérül,
és a hozzáállás, mi miatt kellemes üzenetnek halljuk
a csizmatalp nyikorgását.

A tömegipar tapodja le a harangvirágokat?
A Cipész szerint, ha bevonjuk a lábujjakat,
megvédjük a talpat és a mezőt is.

Ő csak tudja, hisz életek vándorútjait alaposan kitanulmányozta.
Meglátása szerint a saroknak évszázadokon át
fogalma sem volt arról,
hogyan neki mi a jó.

***

És bizonyára látó szemeit is belénk ültette.

***

Meg kellett kopogtatni a fatörzset, mielőtt
a fát kivágták volna, bár az erdő régen felfogta,
hogy a konstellációk megváltoztak.

Látta-e valaki a jelen időmet?
Finom nyírfailatú volt,
narancsos füstárnyalattal.

Ne menj még!

Láttad-e a jelen időm?

* * *

Láttad-e az erdőt?
Nem tudom, hogy elpirultam vagy belesápadtam-e,
de egy koszos: szeméttel teli erdőben nem hagyhatod a kutyád
egyedül rohangálni.

Az erő, a múlt archívuma.

* * *

Talán elfogult vagyok.
Talán a csillagász az, ki táplálja a csillagokat,
mint fordítva.

A föld panaszkodik a sarok
keménységére.
És az elődök,
kiket nekem is talán alá kell becsülnöm,
nem gondolták, hogy égi várunk a földre építsék.

* * *

Itt az idő a talphoz visszatérni!
Alatta a dob hártájja
emberbetűkkel megrajzolva.
Fortissimo.

* * *

Törődöm-e annyit a Földdel,
mint a rajta járókkal?

Szeretet, széles, mint egy akkordeon.

* * *

A vonal nemcsak föld és lég között,
hanem valaki más álma.

* * *

Beszéd és Föld.
Nem tudom a kérdést abbahagyni:
A jajgatás újra egyesítheti-e
a széttépett sziámi ikreket?

* * *

Ideje elindítani a pert.
Hamletnek meg kell kérdeni: Legyenek
vagy ne legyenek jogaink!

Tisztelt Esküdtszék, tisztelt Bíróság, tisztelt Hölgyeim és Uraim!
Úgy vélem, hogy a vizet mégiscsak
a patak mentén kell elfejteni.

Domokos Johanna fordítása

Niillas Holmberg (1990), számi költő, performer, Ohcejohkában él

Kisház, gyógyítóoltár
Fotó: Pedró Tivadar